משנה · אחרונים · הון עשיר · סדר מועד

הון עשיר על משנה יומא

רבי עמנואל חי ריקי

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

הון עשיר על משנה יומא

רבי עמנואל חי ריקי

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/הון-עשיר-על-משנה-יומא/
הקובץ נוצר ב־21 בנובמבר 2026 מגרסה v39-202611200317 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
משנה א 4
משנה ב 4
משנה ד 5
משנה ה 5
משנה ז 5
פרק ב 6
משנה א 6
משנה ג 6
פרק ג 6
משנה א 6
משנה ב 6
משנה ד 6
משנה ה 7
משנה ז 7
משנה י 7
משנה יא 8
פרק ד 11
משנה א 11
משנה ג 12
משנה ד 12
פרק ה 12
משנה א 12
משנה ב 12
משנה ג 14
משנה ה 14
משנה ז 14
פרק ו 15
משנה א 15
משנה ב 16
משנה ג 16
משנה ח 17
פרק ז 18
משנה ב 18
משנה ג 18
משנה ה 18
פרק ח 18
משנה א 18
משנה ב 19
משנה ג 19
משנה ה 19
משנה ו 19
משנה ז 19
משנה ח 20
משנה ט 20

פרק א

משנה א

יומא

יומא יש בה שמנה פרקים, כי כל עבודות יום הכיפורים אינם כשרות אלא בכ"ג המשמש בשמנה בגדים, וגם הוא עצמו הוא בהא עילאה מדה שמינית מלמטה למעלה, כידוע ליודעי חן:

יומא נקראת המסכתא הזאת המדברת בדיני יום הכפורים, ע"ש המדרש הנזכר בב"ר (עיי"ש פ"ג, ח) יום אחד זה יום הכפורים, שהקב"ה מכפר עונותיהם של ישראל. וזה הוא נוטריקון יומא יום א', כלומר א' ומיוחד. ועוד יומא הוא איום, כי יום זה הוא איום ונורא:

שבעת ימים קודם יום הכפורים. היכא דא"א בלא מניינא או דנפקא מיניה מידי שונה אותו קודם הענין, והיכא דלא אתא אלא לסימן בעלמא, לא קפיד לשנותו ברישא אלא שונה אותו בלשון היותר קל בין שיהיה קודם הענין בין שיהיה אחריו. והתי"ט הרגיש בשינוי זה ולא פירש עליו כלום, ואל תתמה מכמה כללים אשר אני כולל בספרי זה על לשון המשנה אשר אין להם תקומה בלשון ברייתא, דהא כיוצא בזה מצינו לבעלי הכללים ובש"ס עצמה בכמה כללים, דבפירוש אמרו דלא אתאמר איזה כלל שכללו כי אם במשנה, כי באמת אין מסדר המשנה אותו שסידר הברייתא שנכלול על לשונה דבר מה, אלא שנים הם וכל א' מדבר כפי דרכו:

משנה ב

הוא זורק וכו'. ולא היה מרגיל עצמו בשחיטה וקבלה, אע"ג דשחיטת יום הכפורים היא משונה משחיטת כל השנה שמירק אחר שחיטה על ידו, משום דאינו נכון לעשות כן כל היכא דאפשר בלאו הכי, להיות כשנים שוחטין זבח אחד, אע"ג דנפסק הלכה דכשר כנלע"ד, ולא היו מרגילים אותו בשחיטה וקבלה בשני בהמות, שהוא ישחוט אחת ואחר יקבל, והאחד ישחוט אחרת והוא יקבל, שלא יקשה עליו אחר הרגל זה לעשותם ביה"כ כאחד הוא לבדו:

הראש והרגל. כתב התי"ט, וה"ה לכולהו אברים. ולא ידעתי מי הכריחו לזה, דדילמא לא היו מטריחין אותו ביותר כדי שיהיה חזק לעבוד ביום הכפורים, שאין עבודות אותו היום כשרות אלא בו:

פרים ואלים וכבשים. אע"ג דבעבודה קדמו הכבשים לכלם בתמיד של שחר, שנאם בסוף כסדר גדולם, כי פר גדול מאיל ואיל גדול מכבש, ועוד בכבשים לא היה צריך להתבונן בהם כל כך, כי רגיל היה בהם בתמידים של כל יום ויום:

משנה ד

ערב יום הכפורים וכו'. כתב הר"ב, שהיו מונעים ממנו לגמרי כל מאכל המביא לידי חימום וקרי, ע"כ. ואע"ג דתנן (אבות פ"ה מ"ה) ולא אירע קרי לכ"ג ביום הכפורים. כבר כתב התי"ט בריש דמאי ורמזו לעיל במשנה א' ד"ה פסול, דלא היו סומכין על הנס. אבל בירושלמי דהכא (ה"ד ז.) גרסינן, אמר ר' אבון על שם לא תנסו, אמר ר' יוסי בר ר' בון כאן בראשון כאן בשני, ע"כ. וכר' יוסי מסתברא דנס זה לא נעשה אלא בראשון, שהרי בירושלמי דמשנה א' (דף ה.) גרסינן, מעשה בבן אלים מציפורין שאירע קרי לכהן גדול ביום הכפורים, ונכנס בן אלים ושימש תחתיו וכו'. ור' אבון נמי נ"ל דמודה בהא לר' יוסי שהרי עינינו רואות שכך היה מעשה, ולא קמפלגי אלא במאי דקאמרי לה אם ה' לא יבנה בית שוא וכו', דעל זה מקשה הש"ס והלא אחד מן הניסים וכו', ומשני ר' אבון הכי ור"י הכי, ור' אבון ס"ל דאפילו במקדש ראשון היו אומרים לו זה הפסוק משום לא תנסו, ולר' יוסי לא היו אומרים אותו אלא במקדש שני, ואפשר דאפילו אמניעת מאכלים המחממים הנזכרים שם קודם הפסוק קמפלגי, דלר' אבון היו מונעים אותם ולר"י לא היו מונעים אותם, וכל זה דווקא במקדש ראשון דמקדש שני לכ"ע לא היה בו נס זה כמעשה שהיה:

משנה ה

מסרוהו זקני ב"ד לזקני כהנה. מדהפסיק בכל שבעת הימים לא היו וכו' בין מסרוהו למסרוהו, צ"ל דמסרוהו השני הוא בערב כפור הנזכר בכל שבעת הימים לא היו וכו' דסליק מיניה, והכי מסתברא מדהיו משביעין אותו, דלא נהירא לומר שהיו עושין כן כל שבעת הימים:

משנה ז

ומעסקין אותו. בשי' ש"ס (דף יט:) ומה היו אומרים אם ה' לא יבנה בית וכו', וכבר כתבתי לעיל בשם הירושלמי דהיו רומזים לו שכל אלו ההרחקות שהיו עושים לו כדי שלא ישן ויתטמא בקרי אם לא יהיה סייוע האלהי לא יועילו להצילו. ובתיבת שוא רמוז זה כמו שפירש בעל קב הישר (פרק ב'. ועיע"ש פכ"ב) על פסוק (תהלים קיט, לז) העבר עיני מראות שוא:

פרק ב

משנה א

הצביעו. אמת הוא שלשון זה כולל כל האצבעות, אבל כיון שעיקר שם אצבע נאמר על הסמוך לגודל, ואין בכל האצבעות נוח לפשוט באריכות כמהו, אפשר דלזה היה מכוין הממונה. וממ"ש הר"ב בד"ה ואין מוציאין משמע נמי דזה הוא מה שמוציאים:

משנה ג

אמר בן עזאי וכו'. אע"ג דפליג קתני אמר, הואיל ולפני אחר אמרו דמשמע דפעם אחד אמר כן, דאומר הוא לשון הוה דלעולם הוא רגיל לומר כן, ואין הדעת נוטה שהיה הוה ורגיל לומר כן לעולם לפני ר"ע, דאפילו שלא בפניו ודאי היה כמו כן אומרו ולפניו דיו כשהעיד עליו פעם אחת:

פרק ג

משנה א

שבחברון. עד חברון לא קתני אלא שבחברון, דפירושו עד מה שבתוך חברון דהם האבות הקבורים בתוכו, והיינו כמ"ש הר"ב והוא מהירושלמי (ה"א יג:) הזכיר זכות אבות. והש' נמי רומז להם כידוע לי"ח, אבל בתמיד (פ"ג מ"ב) גרסינן, עד שהוא בחברון. ולא ידעתי למה, ואין בידי לומר אלא דבי"ה דווקא היו רומזים רמז גמור על האבות, להזכיר זכותם שיגין עליהם לכפר פשעיהם בעצם היום ההוא שהוא יום כפרה, אבל לא בשאר הימים שלא היתה כוונתם אלא לידע אם האיר היום יפה והוא בהגיע האור עד חברון:

משנה ב

ולמה הוצרכו לכך. פי' רש"י (דף כח. ד"ה למה) לעלות ולראות, עכ"ל. ולעד"נ לשאול האיר פני כל המזרח:

לעבודה. לאו דווקא, כ"כ הר"ב. ורמז לנו התנא דהכניסה בו לבד עבודה היא ונוטל עליה שכר, כדכתיב (תהלים פד, ה) אשרי יושבי ביתך:

משנה ד

קרצו. מפני שלא היה גומר השחיטה אלא חותך כדי הכשר לבד, לא קתני שחטו בפירוש:

ומרק. הכא יש לפרשו לשון הורק מכלי אל כלי (ירמיה מח, יא). כי גומר לחתוך הסימנין כדי להריק כל דמו אל כלי. ורמב"ם נתן טעם כולל לכל מקום כמ"ש התי"ט:

ואת החביתין ואת היין. התי"ט תמה על המשנה וכן על הרמב"ם, שלא הזכירו הסלת. אבל על הרמב"ם אין לתמוה שהרי העתיק הנסכים במקום היין, והוא עצמו כתב בפ"ב מה' מעשה הקרבנות (ה"א) שהיין והסלת שמביאין עם הקרבן הם הנקראים נסכים, והסלת לבדה היא הנקראת מנחת נסכים. ובדוחק יש לישב נמי מתניתין על דרך זה, באמור כי הסלת נכללת בתיבת יין, להיות כי היין הוא בכלל הנסך דווקא, שהסלת לאו בר ניסוך, ואפילו הכי אמרינן שתיבת נסכים כולל אף הסלת. והר"ב במשנה ג' פ"ד דתמיד תירץ בענין אחר, והמדקדק יפה יראה שתירוצו דחוק יותר מזה:

משנה ה

אם היה כהן גדול זקן וכו' מטילין. ביום כפור, כמ"ש הר"ב והוא מהש"ס (דף לד:). ואפשר שמהאי טעמא נשנית בבא זו שלא כסדר, אחר דין קטרת של בין הערבים, לאשמועינן דהוי דומיא דידיה שהוא ביה"כ ודאי. א"נ לפי מאי דאמרינן בש"ס (שם) דאע"ג דמצרף הוא, צירוף דרבנן הוא ואין שבות במקדש. כי כן היא גירסת התוספות (שם ד"ה הני מילי) ע"ש. נראה דדוקא במקוה זה שהוא בקדש יכולים לעשות כן על כי אין שבות במקדש, אבל לא במקוה שטובל בו טבילה ראשונה דלא מקרי מקדש כי בחול הוא:

משנה ז

שמנה מאות זוז. מדלא קתני שמנה מנה כברישא, נראה דקמ"ל דיכולים להוציא מן ההקדש שמנה מנה ועוד התוספת הצריך עליהם לפרטם בזוזים, וה"ט דלא כלל התנא ואמר הכל עשרים מנה כמו בסיפא, לפי שהם מעט יותר. והתי"ט כתב טעמים אחרים: **הכל שלשים מנה**. קמ"ל דאם פחת לאותם של שחרית ורבה לאותם של ערבית לית לן בה, כ"כ הר"ב. וצ"ל דקראי דהביא התי"ט למצוה אתו ולא לעכב. א"נ אם פיחת ר"ל משיעורא דמתניתין, אבל לעולם של שחרית מרובין משל ערבית בעינן:

משנה י

ניקנור נעשו ניסים לדלתותיו והיו וכו'. מדלא תנן ניקנור עשה דלתות וכו' אלא נעשו ניסים וכו', ש"מ דדוקא על הנס היו מזכירים אותם לשבח כי משם ראו שנתן נפשו עליהם, אבל על מעשה הדלתות אף כי נחשתן מצהיב אין בהם כדי להזכירו עליהם, ואע"ג דבש"ס (דף לח.) פליגי בה דאיכא מ"ד דלא נשתנו להיות של זהב מפני שנחשתן מצהיב, ואיכא מ"ד משום הנס, י"ל דמר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי דמחמת שני הטעמים לא נשתנו, אבל הין הכי נמי דמשום נחשתן מצהיב לבד לא היו מניחים אותם כך משונים משאר השערים שהיו של זהב החשוב מהנחשת, וכן מחמת הנס לבד אם לא היה נחשת קלל אפשר דלא היו מניחים אותם כך, ואפילו תימא דהנס לבד חשוב

יותר מהזהב, מ"מ אין ספק שהציהוב לבד לא חשיב מזהב ולא היו מזכירין אותו לשבח על עשייתם אם לא ראינו שנעשה בהם נס על כי נתן נפשו עליהם:

משנה יא

היה יודע. שינה בלשון באמרו היה יודע, מה שלא עשה כן בבית גרמו ודומיו. כנראה שלא למד דבר זה מאחרים, אלא ברוב ידיעתו בחכמת השיר מצא חדוש זה של הכרעת קול נעימה. א"נ לא היה דבר זה תלוי בטבע קולו, שאם היה כן למה להם לרבנן להזכירו לגנאי, אם דבר זה תלוי בטבעו ולא היה יכול ללמדו למי שאינו כערכו, אלא תלוי היה בידיעתו וידיעה זו היה יכול לפרסם והוא לא עשה כן:

פרק בשיר. פרק זה לשון פרקי אצבעותיו הוא, דהכי גרסינן בש"ס (דף לח:) תניא כשהוא נותן קולו בנעימה מכניס גודלו לתוך פיו ומניח אצבעו בין הנימין עד שהיו אחיו הכהנים נזקרים בבת ראש לאחריהם, ע"כ. או יש לפרשו לשון זמן, שהיה מוציא קול ערב כמ"ש הר"ב הכרעת קול נעימה, במה שהיה נותן עת וזמן מוגבל לקולות היוצאים מפיו. שהרי כל הקולות השלמים שבעה הם, וסימניך שבעה קולות שאמר דוד על המים, וכשיגביה קולו בקול השמיני בהדרגה ישתוה אותו הקול לקול הראשון, ולא יהיה הפרש ביניהם כי אם שהשמינית תהיה קול חד והראשון קול עב, אבל ההברה דבלשון לעז נקראת טו"ן תהיה שוה לו ממש. וכן על דרך זה כל שאר הקולות, וסימניך מה שאמר דוד המלך ע"ה ראש המשוררים למנצח על השמינית, כי באמת כך הוא שלמשמע אזן יערבו השני קולות הנשמעות בבת אחת ותהיה הקול האחד עולה על חברתה שמנה מעלות, ונקראים בלשון לעז אוט"בה שהוא פי' שמינית, להיות כי השני קולות מתחלקים לבד בעובי הקול וחדודו אבל סברתם הם אחד, ואף כי לבקיאים בחכמת הנגון יש לאל ידם לחלק כל קול וקול לחלקים, מ"מ לא יקרא אותו החלק קול בפני עצמו, כי שמע ישמע לעולם אותו הטו"ן שהוא יותר חזק או רפה:

ודע כי לא כל הקולות ראוים להחלק בענין אחד, כי כשתתחיל הקול הראשון באיזו הברה שתרצה ותעלה במדרגה כל השבעה קולות זה אחר זה, תמצא שהקול השני והשלישי יש יכולת בידך לחלקם לחצאים ולפחת מהקול השני חצי קול וכן מהשלשי ואזנך תבחין איזה קול הוא, אבל אם תרצה להגביה הקול השלשי קצת וכן השני לא תוכל אזנך להבחין כל כך בקל איזה קול הוא, כי לא תדע בהגבה' השני יותר מן הראוי אם הוא קול השני כי תדמה באזניך היות זה קול השלשי וכן מהשלשי לרביע[י], ולכן באלו השני קולות דרך כל הארץ הוא להשתמש בהם בנמיכות הקול יותר מן הראוי להם לפי ערך הקול הראשון דהיינו בקול רפויה אבל לא בקול חזק מהטעם שאמרתי,

והקול הרביעי הוא להפך, והקול החמישי ראוי לזה ולזה, והקול הששי הנה הוא כקול השני והשלשי שאמרנו, והקול השביעי הוא כקול החמשי, והקול השמיני כבר אמרנו שחוזרת לאיתנו והנה הוא כקול הראשון. ואף כי בקול הראשון לא שייך לומר בו לא חצי קול ולא רביע קול וכיוצא בו על כי לא קדם לו קול אחר שיהיה זה הקול הראשון נערך אליו ויהיה ערכו חצי מהערך הראוי לו או כיוצא בו, מ"מ הקול השמיני סובל זה על כי ראוי הוא לעלות במדרגת ערך הראוי לו מהקול שביעי הקודם לו בשיעור קול שלם מתוקן לא חזק ולא רפה, ולזה הוא סובל מקרה הנקרה לשאר הקולות הסובלים החוזק והרפיון כקול החמישי הראוי לשניהם כדאמרן, וכן כל הקולות אשר הם שמיניים לקולות האלו בין למעלה בין למטה סובלים המקרה אשר יקרה לקול אשר הוא שמיני להם, על כי הם קול אחד דהיינו טו"ן אחד, שאין ביניהם שינוי אלא בחידוד הקול והטו"ן או בעביו:

ועוד כל הקולות הרשות נתונה ביד האדם להאריך בהם או לקצר בהם, וכל הנגונים שבעולם בזה הם תלוים שע"י קולות ארוכות וקצרות הסמוכות זו לזו נבנה הניגון, וזה הוא הנקרא זמן המוסי"קה, כי המרגיל עצמו לשמור זה להוציא הקול מפיו כפי ערך וזמן הראוי לאותו נגון וזמר שרוצה לזמר, הנה הוא ינגן ויזמר איזה נגון שירצה בלי טורח ועמל ויהיה קולו ערב לאוזן, כי לפעמים מנעימות הניגון הוא ליתן ריוח זמן מועט בין קול לקול ולפעמים להפך, ולפעמים צריך להשמיע הרבה קולות ארוכות זה אחר זה ולפעמים להפך, ולפעמים צריך להרכיב קול אחד מהרבה קולות ולפעמים צריך שיהיו הארוכות רבות והקצרות מועטות ולפעמים להפך, ולפעמים צריך להשמיע הקולות תכופות זו אחר זו כאילו הם מחוברות יחד ולפעמים להפך, וכפי הנגון שרוצה לנגן כך הוא סדר הקולות ולא כפי עלייתם וירידתם במדרגה כי בדרך זה יהיה הנגון לעולם שוה, אלא לפעמים צריך להוציא אחר הקול הראשון שיוציא מפיו קול אחר שאינו סמוך לו בהדרגה לא למעלה ולא למטה אלא רחוק ממנו כמה קולות או למעלה ממנו או למטה ממנו, וכן מקול לקול אפשר שיצטרך להוציא מפיו הקול קול הרביעי קודם השני או אחר השביעי, וכן כל קול וקול יכול להיות מוקדם או מאוחר וסמוך או מופלג לאיזה קול שיהיה, והכללים האלו ידועים היו אצל הגרוס בן לוי והיה יודע להוציאם מן הכח אל הפועל כתקונם, כי אמון רב צריך לזה כי צריך למשוך חבלי הכנור הטבעי שהם סמפונות הריאה המוציאה קול כמשאז"ל (עי' זוהר רע"מ נשא קכא: ועוד) לאט לאט, כדי שיוציאו קול עב או קול חד כחבלי הכנור ממש ולא ינתקו בחדודם מחמת חוזק משיכתם או שלא ישמיעו קולם מפני רפיון עמידתם, כמקרה אשר יקרה לחבלי הכנור

ממש, ובזה היה הגרוס בן לוי בקי וע"י היה מוציא מפיו בלי עמל ויגיעה קול גדול וערב המשמח אלקים ואנשים:

וכל איש אשר יתן דעתו בכללים אלו אף כי קצרים הם בלקחו כלי זמר בידו ויש לו שכל בראשו יכול להרגיל עצמו בחכמה זו, וכבר ידענו שעל כל קול וקול יש לעשות רושם מיוחד בכל מקום ומקום לפי מנהגו, וכל אדם יכול לעשות לו סימנים להבחין בהם הקולות ע"י הכתיבה לבד בלי שישמעם כפי רצונו, כי הסימנים הנהוגים לא ניתנו למשה בסיני כמו אותיות לשון הקדש אשר יש להם שרש בקדושה העליונה, וע"י הסימנים אשר יעשה זכור יזכור לעולם איזה ניגון שירצה, ויוכל לכבד את ה' מהונו ממה שחננו אל בקולו כהגרוס בן לוי, ולא יענש כמו שנענש נבות על כי היה קולו ערב ולא היה עולה לרגל לשמח בו אלהים ואנשים כמו שאז"ל (ע' ילקוט מלכים רמז רכא), כי באמת כל פעל ה' למענהו, ולמעלה יש היכלות אשר אינם נפתחות אלא בשירה וזמרה כדאיתא בתקוני זהר (תיקון יא, כו:), ולא יצטרך נמי כדי ללמוד סדר הנגון לעבור על מאי דאמור רבנן ולילך לבתי טאטראות לשמוע קול אשה שהיא (ע' ברכות כד.) ללמוד מאותם הנגונים המגונים ולהתפלל אח"כ בהם, כי מלבד מה שחוטא בהליכת הטאטראות ולשמוע כלי שיר דאסור עד כי יבא שילה (ע' שו"ע או"ח תקס ס"ג), הוא חוטא ג"כ במחשבת פיגול בתפילותיו אשר יתפלל, כי א"א שבהזכירו אותו ניגון הראוי לעיגון לא יעלה בידו ובמחשבתו אותם התיבות והמלות המקוללות והדברים המכוערים אשר שמע באותו ניגון, ועליו נאמר (ירמיה יב, ח) נתנה עלי בקולה על כן שנאתיה:

ומה טוב ומה נעים שאם נפשו חשקה בזה, שיקח כלי זמר בידו וירגיל עצמו בו בכל ערב שבת ובמוצאי שבת, ותהיה כוונתו רצויה לקבל שבת מלכתא וללותה בשמחה, ובזה יהיה שכרו אתו ופעולתו לפניו ילך להרגיל קולו בזה לשורר ולזמר כהוגן וכשורה, ויכבד את ה' בקול ערב ולא בקול עורב כי גם זה אסור להשמיע קולו ברבים ולהיות שליח צבור אם אינו ערב לאוזן השומעים כדאיתא בזהר (ע' זוהר ויחי רמט:):

ומ"מ לא יתמיד בלמוד הנגון כל השבוע להתענג בו, אלא זכור יזכור חרבן ביתנו ותפארתנו וגלות השכינה, שלכן אסור לאדם למלאות פיו שחוק כמשאז"ל (ברכות לא.), ולא ישכח מאי דאמור רבנן גם כן (סוטה מח.) אזנא דשמע זמרא תעקר. ואם באיזה פעם יקרה מקרה שבאמצע השבוע שהוא ימות החול יעלה במחשבתו איזה נגון וחש עליו שלא יאבד זכרונו ורוצה להנעימו על כנור ונבל לכתוב אותו בסימנים הידועים לו, יהי דומה בעיניו הזמר ההוא בזמן ההוא כזמרא דבקרי דשרי כמשאז"ל (שם, אמר רב הונא זמרא דנגדי ודבקרי שרי. ופירש"י ודבקרי. שמזמרים בשעה שחורשים אינו אלא לכוין את השוורים

לתלמיהם שהולכים לקול השיר שערב עליהם), כי במלאכתו הוא עוסק ולא יתענג בו, ואם חושש להסתת היצה"ר שיסיתנו מן ההיתר אל האיסור שב ואל תעשה עדיף, כי כשם שמקבל שכר על הדרישה לשם שמים כך יקבל שכר על הפרישה לשם שמים, כלל העולה וכל מעשיך יהיו לשם שמים. ועיין עוד על ענין זה במ"ש במשנה ג' פ"ב דערכין: **ועל אלו נאמר ושם רשעים ירקב**. לא ידענא מאי קאמרו הר"ב והתי"ט בתמיהתו על הגרוס בן לוי שלא מצא תשובה לדבריו, שהרי בש"ס (דף לח:) גרסינן, כלן מצאו תשובה לדבריהם, בן קמצר לא מצא תשובה לדבריו. הרי מפורש שבן קמצר לבד לא מצא תשובה, ואע"ג דבש"ס לא נזכרה תשובת הגרוס בן לוי, הרי היא מפורשת בתוספתא דיומא פ"ב (ה"ח) וטעמו היה כטעם בית גרמו ובית אבטינס, ולא נזכרה בש"ס משום דמלתא דפשיטא הוא דהיתה תשובתו כתשובת בית גרמו ובית אבטינס דמאי שנא, ואילמלא המעשה שאירע לשניהם כדאיתא התם דמשום זה הוצרך להכתב מעשה שניהם, לא היתה הש"ס מזכיר כי אם תשובת אחד מהם לבד ותשובת כולהו מיניה ילפינן, ומ"מ כדי שלא נטעה לומר מכיון שנזכר תשובת שניהם שאלו לבד המפורשים מצאו תשובה חזר וכלל הגרוס בן לוי באמור כלם מצאו תשובה לדבריהם חוץ מבן קמצר שלא מצא תשובה זו לדבריו, שהרי אין זו עבודה כמו לחם הפנים וקטרת, ושיר נמי הוא עבודה לעבודה ואין לנו צורך בהם בחרבן הבית, ואף כי השיר ראוי היה אף בזמן הזה לכבד בו את ה' כדאמרן, מ"מ הואיל ובאזן לב שמח הוא נכנס יותר מלב עצב, אם היה הגרוס בן לוי מלמדו בחרבן הבית שערבה כל שמחה לנו בעונותינו, היו א"ה מלמדין אותו יותר ממנו ועובדים בעבודת פנים לע"א, ולכן יפה עשה הגרוס שלא רצה ללמדו, אבל ביחוד השם בכל דור ודור אנחנו חייבין בו ואין הקב"ה רוצה שיאבד עולמו מפני השוטים עע"א, כ"ש שלא היו ראוים לכך כבני ישראל אשר הם עם אחד כשם ה' אשר הוא אחד, כמו שאנו אומרים אתה אחד ושמך אחד ומי כעמך ישראל גוי אחד, ולכן לא היו א"ה בטבעם לומדים אותו כאיש הישראלי:

פרק ד

משנה א

ולנשחט. והנשחט לא קתני אלא ולנשחט, ש"מ דאלשון קאי ולא אהעמדת השעיר, כמ"ש הר"ב והוא בש"ס (דף מא:):

משנה ג

על הרובד הרביעי שבעזרה. נלע"ד כי מה שפירש התי"ט בהא לכאורה דהוא אמת ואין לדחות פי' זה, מדגרסינן בירושלמי (ה"ג כב.) ברישא, כיני מתניתא, על הרובד הרביעי שבעזרה. כי פרושי קא מפרש למתניתין, ומ"מ לישנא דמתניתין דקתני בהיכל לא לחנם נשנה, ולכן ראוי לפרשו כמ"ש התי"ט בתחילת דבריו, דהתם מההיכל ולחוץ מנינן והכא מהמזבח ולפנים מנינן:

משנה ד

בכל יום היתה ידו קצרה. פחות מאמה, והיום ארוכה. אמה ומחצה, כן משמע בירושלמי (ה"ד כב:):

פרק ה

משנה א

לארון. כתב הר"ב, למקום הארון. ולא נקט התנא הכי בפירוש, לרמוז דהיה צריך לילך באימה ויראה כאילו היה שם הארון:

משנה ב

אבן היתה שם. באמצע בית קדש הקדשים, כ"כ התי"ט בכח הש"ס, ותמה על הרמב"ם (ה' בית הבחירה רפ"ד) שכתב שהיתה במערבו, ועל התוספות (ב"ב כה. ד"ה וצבא) שכתבו שהיתה במזרחו. ובספרי מעשה מושב שחברתי על מלאכת המשכן בפירוש פיסקא ז' פ"י הקשתי לשאול עוד עליהם וישבתי קצת התוספות על פי דרך התי"ט שדרך במשנה ט' פ"ב דב"ב ע"ש:

מימות נביאים ראשונים. לא ידענא מאי קאמר, דכיון דממנה הושתת העולם שמשום הכי נקראת שתיה וארז"ל שהעולם מציון נברא כדאיתא בש"ס (דף נד:), א"כ משמע ימי בראשית היתה צריכה להיות שם, וא"כ אמאי תנן מימות נביאים ראשונים שהם שמואל דוד ושלמה כדאיתא בפ"ט דסוטה דף מ"ח ע"ב. אחר זה ראיתי בזהר פרשת נח דף ע"ב ע"א דמקשה כזה על פסוק (בראשית כח, כב) והאבן הזאת אשר שמתי מצבה. ומתרץ ע"ד הסוד ע"ש.

ועל פי הפשט י"ל דמימות נביאים ראשונים אגבוה מן הארץ ג' אצבעות קאי דאז נגבהת, מה שלא היתה כן מימי קדם שהיתה טמונה בארץ ונכסית מעיני כל, ולישנא דמתניתין נמי דייקא דלא קתני אבן היתה שם גבוה מן הארץ ג' אצבעות מימות נביאים ראשונים או מימות נביאים ראשונים אבן היתה שם גבוה מן הארץ ג' אצבעות, אלא הפסיק במימות

נביאים ראשונים בין אבן היתה שם לגבוה מן הארץ, להורות מאי דאמרן.
אבל עדיין לא מתיישב לישנא דמתניתין שפיר, דאי הכי הכי הוה ליה למימר אבן היתה שם ושתיה היתה נקראת מימות נביאים ראשונים גבוה וכו', אם לא שנאמר דהואיל והיתה מכוסה לא נקראת בפי הכל בשמה כי לא ידעו ממנה עד שנתגלתה, נמצא שאף שמה לא נתגלה אלא מימות נביאים ראשונים, ואמת הוא שהויו של ושתיה לפי פירוש זה היתה ראויה להיות על מימות, ולימא הכי ומימות נביאים ראשונים שתיה היתה נקראת וגבוה וכו', אלא דאיכא למימר דשינה התנא מקומה וסמכה לשתיה לאשמועינן אגב ארחיה למה נקראת כן, והוא מפני שממנה הושתת העולם הנברא בוו ימים כדכתיב (שמות כ, י. לא, יז) כי ששת ימים עשה ה' את את השמים ואת הארץ.
ועוד על פי דרכנו יש לפרש לישנא דמתניתין כפשוטו, כי באמת לא היתה האבן הזאת שם על הארץ אלא מימות נביאים ראשונים, אבל מימי קדם לא היתה שם אלא במקום אחר והוא תחת הארץ ולא על פניה שהוא מקום עמידת הארון הנזכר, ודוק כי זה הוא אמיתות פירוש כוונת התנא לע"ד, דהא יסוד העגול הוא המרכז כדאיתא בתקוני זהר והמרכז באמצעו עומד, ואם כן האבן הזאת שממנה הושתת העולם העגול ככדור היתה צריכה להיות באמצעית עובי הארץ כמרכז בעגולה, ע"ד שתתפשט כל עובי האדמה סביב סביב לה, אלא שהתחיל להתפשט כנגד נקודת ציון וזה יהיה מאי דאמור רבנן העולם מציון נברא אלא דקמפלגי אי מאמצעיתו נברא או מסביבו (יומא שם), כלומר אי נתפשט שארית כדור הארץ אחר שנתפשט כנגד נקודת ציון מהאבן עצמה סביב סביב לה וזהו מאמצעיתו, או אי נתפשט אח"כ מנקודת ציון סביב סביב האבן, אבל לעולם עד גמר כדור הארץ היתה האבן אשר היא המרכז כי ממנה הושתת הכדור ההוא באמצעיתו מכוסת בעובי האדמה ולא על פניה, אלא שאח"כ היתה עולה מעט מעט עד שבימות נביאים הראשונים ישבה לה על פניה ועלתה עד ג' אצבעות, כנגד השלשה מלכים ראשונים שמלכו על ישראל כי מצא מין את מינו ונעור, והם שמואל שהמליך את שאול, ולא נזכר שאול בעצמו על כי עליו נאמר (שמואל א' טו, יא) נחמתי כי המלכתי את שאול. ודוד ושלמה, ולא עלתה עוד כי שלמה היה מלוי הלבנה ועליה בנה את בית המקדש ואח"כ היתה הלבנה הולכת וחסרה, שלא היו למלכים משלמה ואילך עליה כי אם ירידה עד שנחרב הבית, ולכן אף האבן הזאת לא עלתה עוד, וסודה ידוע ליודעי חן:

משנה ג

כמצליף. פי' הר"ב, כמלקה. וטעמא דנקט התנא לשון זה של מלקות, לרמוז דכמו דמלקות מכפר כן הזית הדם הוא המכפר, כדכתיב (ויקרא יז, יא) ואני נתתיו על המזבח לכפר:

כמצליף. אי לאו דמסתפינא הייתי אומר דדוקא כמצליף היה מתכוין להזות, שהמלקה מתחיל מכתף שמאל, ואף הוא היה מכוין באחת למעלה לאחת הידועה השולטת ביום הכפורים, הא ראשונה של שם העומדת לראש קו השמאלי למעלה משבעת הימים, וכמו כן השבע למטה היה להזות כמצליף המכה שתי הכאות אחת מכאן ואחת מכאן ואחת באמצע, וזהו ממש סדר ימי המעשה, והיתרה למטה באמצע שהיא כנגד יום השבת שרש כלם, וזו היא סברת ר"י (מכות פ"ג מ"י) דס"ל במלקות דיש אחת יתרה על ל"ט והיא ניתנת בין הכתפים, ומדתנן לא היה מתכוין להזות, ולא תנן לא היה מזה, ש"מ דלאו במעשה תליא מילתא אלא בכוונה שהיה מכוין בהזאותיו לסדר הזה:

משנה ה

התחיל מחטא ויורד. משמע דהתחלה לבד היתה מלמעלה למטה, מכאן ראיה למ"ש התי"ט בשם הרמב"ם דועל כלן דסיפא אתאן אף לת"ק:

משנה ז

על הסדר. במשנתנו, כ"כ הר"ב ורש"י. לאפוקי סדר הכתוב, שאין מוקדם ומאוחר בו בעבודות אלו, כמ"ש התי"ט בפ"ז משנה ג':

לאחר דם הפר. נראה דקמ"ל בתיבות אלו המיותרות, שהפיסול תלוי בשעיר שהקדימו לפר והוא צריך להיות אחריו, ואינו תלוי בפר על שאיחרו לשעיר והוא היה לו להקדימו, ומתניתין נמי דייקא דתנן אם הקדים מעשה לחבירו לא עשה כלום ולא תנן אם איחר מעשה לחבירו, דנראה א"כ שמה שהקדים לא עשה כלום שהיה מחוסר זמן, ולא מה שאיחר שכבר שהגיע זמנו. ואע"ג דביומא דף ס"ב ע"ב אמרינן קסבר רב חסדא אין מחוסר זמן לבו ביום, ואם היה מקדים שעירי המוספים לעבודת היום היה כשר, הוא משום דאין המוספים מעבודת היום עצמה דשינה עליה הכתוב לעכב כשעשאה שלא כסדר, אבל הכא דפר ושעיר תרויהו מעבודת היום נינהו אף רב חסדא מודה דיש מחוסר זמן לבו ביום כמשנתינו והפיסול הוי במוקדם משום מחוסר זמן, ונפקא מינה לטומאה שאירעה בין זה לזה והיא טומאה שהפר מכפר עליה שאירעה אחר הזאתו קודם שיחזור להזות מדם השעיר, שאם אין דם הפר מתוקן עד שיחזור ויזה מדם השעיר נמצא שלא נגמרה כפרתו עד שיזה אחריו מדם השעיר ואז מכפר אף על אותה טומאה שאירעה

קודם גמר כפרתו אבל אם נאמר שאין שום פיסול בפר אלא הפיסול תלוי בשעיר נמצא שתכף ומיד שהזה דם הפר גמר כפרתו ואינו מכפר עוד ונפקא מינה גם כן לאם נשפך דם השעיר ולא נמצא אחר להביא כדי להזות דמו אחר הפר שמ"מ כפרת הפר נעשת משא"כ אם היה הפיסול תלוי בו. ועוד י"ל דהוצרך לומר לאחר דם הפר, דלא תימא דהא דתנן הקדים דם השעיר לדם הפר פירושו הוא שהזה דם השעיר עד שלא הזה דם הפר, והראיה דלא קתני הזה דם השעיר ואח"כ דם הפר, ושלא הוצרך לפרש ולומר לדם הפר אלא לאשמועינן פיסול הקדמתו עליהם במאי תליא, והוא בדם הפר שצריך שדם הפר יקדמנו, ולפיכך יחזור ויזה מדם השעיר ופשוט הוא שר"ל בזמנו שהוא אחר שיזה דם הפר אבל אם כבר הזה גם מדם הפר אחר דם השעיר שאף בדם הפר ההוא לא עשה ולא כלום כי דם השעיר פסול מפני שהקדימו לפר ודם הפר פסול מפני שאיחרו לשעיר ושיצטרך להזות פעם אחרת משניהם מדם הפר תחילה בכוונה מכוונת שיקדים לשעיר כי מחשבה מועלת מאד בקדשים ואח"כ יזה מדם השעיר לכך מאריך התנא בלשונו באמרו לאחר דם הפר לומר שאף כשכבר הזה דם הפר אירי שדם הפר היה מוזה כבר ואעפ"כ אינו צריך לחזור ולהזות כי אם מדם השעיר כדי שיהיה מוזה אחר דם הפר, והיינו דלא תנן יזה דם הפר ויחזור ויזה מדם השעיר שהרי בשדם הפר מוזה ועומד איירינן והוא מהטעם שכתבתי כבר שלעולם הפיסול הוא במה שהקדים ולא במה שאיחר, והא דלא תנן ברישא הזה דם השעיר ואח"כ דם הפר, הואיל ואפילו בכה"ג אינו צריך לחזור ולהזות כי אם מדם השעיר. י"ל דסירכא דרישא דקתני אם הקדים מעשה לחבירו נקט ואזיל הקדים דם השעיר לדם הפר, ושם הוצרך לשנותו בלשון זה לגלות מה שאמרתי שהפיסול הוא במוקדם ולא במאוחר:

פרק ו

משנה א

ובלקיחתן כאחד. במשנה דווקנית וכן בנוסח המשנה דירושלמי גרסינן כמו בצפורי מצורע (נגעים פי"ד מ"ה) ולקיחתן כאחד. ונראה דמצותן לא קאי אלקיחתן כאחד, אלא קחשיב ואזיל דכך נהגו, וה"ט דלא מצינו מקרא על זה לפי פשטא דש"ס והביאה התי"ט, וה"ט נמי דלא קתני אע"פי שלקח אחד היום וכו' כדקתני אע"פי שאין שווין, דהא אין שום חדוש כשלא לקחם כאחד להכשירם כיון דלא קפיד קרא על זה (לפי פשטא דש"ס והביאה התי"ט וה"ט נמי דלא קתני אע"פי שלקח אחד היום וכו' כדקתני אע"פי שאין שווין דהא אין שום חדוש כשלא לקחם כאחד להכשירם כיון דלא קפיד קרא על זה)

אלא מנהג בעלמא שהיו נוהגים ליקח אותם כאחד כדי שבקל ימצאום שוים במראה ובקומה ובדמים:

לקח אחד היום ואחד למחר. נראה דתני סיפא לגלויי רישא דלקיחתן כאחד לאו דווקא הוא אלא ביום א', ורמז לנו נמי דלא חיישינן למנהג בדיעבד:

משנה ב

השם. כתב התי"ט בשם הר"מק שנקוד ה' מפורש היוצא מפי כ"ג בי"הכ היה חולם סגול (שבא) [קמץ] סגול. ובמצות שמורים אשר חיבר אחד שותה מימי הא"ר כתוב שהיה נקוד שלש נקודות שבא פתח סגול חירק, שהנקודות האלו עולים אל אדני. ובסידור הא"ר זלה"ה אלו הם נקודות השם העשירי, ושאר התשע שמות שהיה מזכיר הם נקודות בנקודות אחרות משונות זו מזו, והנם מפורשים בספרי משנת חסידים במפתח הכוונות בסדר מועד מסכת יומא בפ"ז וח' ע"ש, ואין גם אחד מהם שיהיה נקוד בנקוד שהזכיר התי"ט בשם הר"מק:

עוו פשעו חטאו. ירושלמי (ה"ב לג.) תני בר קפרא עוו פשעו חטאו שלא להזכיר גנויין של ישראל, ע"כ. ונל"עד דס"ל דכסדר הזה היה אומר, ומזכיר החטא שהוא השוגג בסוף דסמיך ליה לפניך עמך בית ישראל, ולא היה מזכיר פשעו בסוף שלא להזכיר עמך בית ישראל אצל הפשעים שזה הוא גנות לישראל, וכבר איפסקא הלכתא בבבלי דלא כר"מ דס"ל הכי:

יוצא מפי כ"ג. השם יוצא מפיו מעצמו, הכי איתא בלמודי הא"ר זלה"ה:

ומשתחוים ונופלים על פניהם. נראה דהשתחויה היתה בפישוט ידים ורגלים וראשם זקוף, ואח"כ משים ראשם ונופלים על פניהם:

ונופלים על פניהם. בירושלמי פ"ג הלכה ז' (דף יח:) גרסינן, עשרה פעמים היה כהן גדול מזכיר את השם, ששה בפר ושלשה בשעיר ואחד בגורלות, הקרובים היו נופלים על פניהם הרחוקים היו אומרים ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, אלו ואלו לא היו זזים משם עד שהוא מתעלם מהן, זה שמי לעולם זה שמי לעלם:

משנה ג

אמר ר"י מעשה. אפשר שהמעשה הזה היה קודם שעשו הכהנים קבע, משום הכי קתני אמר ר' יוסי ולא ר' יוסי אומר, דלא פליג. א"נ משום דהוא כמשיב על דברי ת"ק דאמר דלא היו מניחים, הוא שאומר א"א להיות כדבריך שהרי מעשה וכו', קתני אמר:

משנה ח

דרכיאות. כתב הר"ב, אבנים גדולות. וכתב התי"ט, דלא ידע מאיזה לשון הוא. ולעד"נ שהוא מלשון דורך על במותי עב (מיכה א', ג'). שהשומרים דורכים עליהם:

והלא סימן גדול. נראה דקרי ליה גדול, אע"ג דהוא קטן ובלתי מובהק מכולהו דאפשר לטעות בו יותר משאר הסימנים. על שם האדם הגדול בענקים (יהושע יד, טו). זה אברהם, שהיו פסיעותיו ג' מילין כדאיתא בילקוט ישעיה (רמז תמח) על פסוק (ישעיה מא, ג) אורח ברגליו לא יבא. ולמאן דאמר התם מיל, אף בסימן זה יש זכרון עליו שהולכין מיל וחוזרין מיל ושוהין כדי מיל, ואף למ"ד כזה שהוא הולך מביתו לבית הכנסת שפוסע פסיעות גסות, יש בו רמז בסימן זה כי (ה)היתה ההליכה והחזרה והשהיה שוה כנגד חסידים הראשונים שהיו שוהין שעה אחת קודם תפילתן ושעה אחת אחר תפילתן ושעה אחת בתפילתן (ברכות לב:), רמז להליכה וחזרה ושהיה, ובית הכנסת הוא המקום המוכן להתפלל ולהזכיר זכותו כשהשכים בבקר ותקן תפילת שחרית (שם כו:), היה להם סימן זה לר' יהודה, ומזה יצא לנו כי גם הסימנים האחרים הם רמז לזכרון זכות למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה, וכה"ג מצינו בריש פ"ג שהיו אומרים עד שבחברון להזכיר זכות אבות, כמ"ש הר"ב שם והוא בירושלמי.

ולפי זה לת"ק דאמר דרכיאות היו עושים, שלפי פי' הר"ב הם אבנים גדולות זו ע"ג זו, הם רמז ליעקב כשלקח מאבני המקום וישם מראשותיו (בראשית כח, יא), שתיקן תפילת ערבית (ברכות שם). ומניפין בסודרים רמז ליצחק כשפירס סודרא שלקח את רבקה שהניפה סודרה עליה כשראה אותו כדכתיב (בראשית כד, סה) ותקח הצעיף ותתכס. וזה היה לעת ערב כשיצא לשוח בשדה (שם, סג) ותיקן תפילת המנחה (ברכות שם). והסימן האחרון שהזכיר ר' ישמעאל הוא הלשון של זהורית על פתחו של היכל, רמז לדוד שהכל בכתב מיד ה' אשר עליו השכיל (דברי הימים א' כח, יט). והוא איש אדמוני (שמואל א' טז, יב). והיה הלשון הזה בין שני הדלתות, כשמו שיש בו דלת מכאן ודלת מכאן ואו דמות לשון באמצע. ועוד נוטריקון שמו "דלת "דלתות "ולשון, כמו שהיה לפתח ההיכל ארבע דלתות שהם שנים בפנים ושנים בחוץ. וסימנים אלו הואיל ולזכרון הם עשויים סידרם רבי כסדר הכתוב לזכרון, שנאמר (ויקרא כו, מב) וזכרתי את בריתי יעקב ואף את בריתי יצחק ואף את בריתי אברהם אזכור והארץ אזכור. וכילל הת"ק בסימן אחד יעקב ויצחק כמו שנכללים במקרא זה בזכרון אחד, מה שאין כן אברהם דכתיב ביה אזכור, והארץ שהיא אחרונה שנסמכה לאברהם, רמז לדוד כדאיתא בזהר בשלח דף נ"ג ע"א, וכן כתוב בו (שמואל ב' ז, ט) ועשיתי לך שם גדול כשם הגדולים אשר בארץ. שאף בה כתיב אזכור.

וכמו כן התנאים האלו הזכירו סימן אחד על כל אחד מאלו השנים בפני עצמו, וה"ט דב"רי תנן אמר ר"י כאלו מדבר על דברי ת"ק, דלא מצינו בקרא אזכור בין יעקב ויצחק לאברהם, ובר' ישמעאל תנן ר' ישמעאל אומר כאילו היא מלתא באנפי נפשא, על כי תיבת אזכור כתובה בין אברהם לארץ:

פרק ז

משנה ב

אלא שהיתה דרך רחוקה. ואי אפשר לראותם מהעזרה:

משנה ג

ושבעת כבשים תמימים בני שנה. סירכא דקרא נקט ואזיל, ובזה אזלא להרגשת התי"ט, שכתב שצ"ע אמאי נקט הכי בכבשים ולא כן בשאר הקרבנות:

עם תמיד של בין הערבים. כתב התי"ט שהרמ"בם (ה' עבודת יוה"כ פ"ד ה"ב) פסק דהוצאת כף ומחתה היתה אחר תמיד של בין הערבים. והנה זה ירושלמי מפורש הוא (ה"ב לז:) אמר ר' יוחנן הכל מודים בהוצאת כף ומחתה שהיא לאחר תמיד של בין הערבים, ע"כ. ומשום הכי קשה על החולקים עליו על מה סמכו, שהרי בבבלי אין לנו חולק על זה:

משנה ה

בשמנה כלים. ירושלמי (ה"ג לח.) ר' חנניה חברין דרבנן אמר כנגד המילה שהיא לשמונה ימים, על שם בריתי היתה אתו, ע"כ. ונראה לומר דתלו בגדי כהן גדול בברית על כי נקרא שלום כדכתיב (במדבר כה, יב) הנני נותן לו את בריתי שלום. וכה"ג הראשון שהיה אהרן היה אוהב שלום ורודף שלום (אבות פ"א מי"ב), וה"ט דלא כן מצינו לכהן הדיוט דאהרן כ"ג היה ולא כהן הדיוט:

פרק ח

משנה א

ובסיכה. אע"ג שהיא כשתיה הפסיק ביניהם ברחיצה, לאשמועינן דאין ענוש כרת עליה כשתיה:

דברי ר"א. כתב הר"ב דהלכה כר"א. וכתב התי"ט בשם הר"ב המגיד (סוף ה' שביתת העשור), משום דבגמרא פירשו דבריו. פי' דשאלו בש"ס (דף עח:) מ"ט סתם, ולא שאלו מ"ט דר"א, וכמו כן שאלו סתם כלה עד כמה, ולא אמרו כלה לר"א עד כמה, ש"מ דהכי קי"לן. וצריך לשמור ענין זה להבחין בין המקומות דפסקינן כאיזה יחיד חוץ מן הכלל

מטעם דבגמרא פירשו דבריו, ובין המקומות דלא חיישינן להא, ודאע"ג דבש"ס מפרשים דבריו אנו פוסקים על פי הכלל דלא כוותיה:

משנה ב

כמוה וכגרעינתה. מ"ש התי"ט בשם התוספות והר"ן, בירושלמי הוא (ה"ב לט:):

האוכל והשותה. האוכל והמשקה לא קתני, אלא האוכל והשותה. דהאוכל אוכל שהמשקה בלוע בו, המשקה משלים לשיעור האוכל, וכן ציר שעל גבי ירק וכיוצא בו שהוא מכשירי אוכל דכאוכל חשיב אף כי משקה הוא, הואיל ואינו שותה אלא אוכלו עם הירק:

משנה ג

ושתה ציר או מוריס. כגון ששתה ציר או מוריס, כן כתב התי"ט. והא דקתני פעם אחר ושתה דנראה כאילו היא מילתא באנפי נפשא, הוא כדי דנדוק מיניה הא חומץ חייב כדאיתא בש"ס (דף פא:):

משנה ה

עוברה שהריחה. מעוברת לא קתני אלא עוברה, דנראה דמשמעותו הוא העובר שלה, שהוא גרם לה שהריחה והתאוה, כמ"ש הר"ב. והתי"ט לא הרגיש בזה, משום הכי הוצרך למצוא סמוכות לפי' הר"ב מהנהו עובדי דש"ס:

משנה ו

אם אין שם בקיאין. באמרו שם, רמז לנו מ"ש הר"ב דאין משגיחין בבקיאין כשהחולה מנגדם ואומר צריך דלב יודע מרת נפשו, והם האומרים אינו צריך אינם בקיאים בו. דהכי דייקינן אם אין שם בקיאים, שהחולה מנגדם, אע"פי שבמקום אחר הם בקיאים כי הם רופאים מובהקים, מאכילים אותו על פי עצמו ואין משגיחים עליהם. וסתם התנא דבורו בענין, שלכאורה נראה דלא הותר לחולה לאכול על פי עצמו אלא כשאין בקיאים המנגדים אותו, לרמוז דלא ימהר החולה להקל עליו באיסור כרת נגד הבקיאים עד שיחקור בדבריהם יפה יפה דשמא יהיה ממש בדבריהם, ואחר שחקר ודרש אם עדיין מסופק הוא, אז ספק נפשות להקל ואל יחוש ויאכל:

משנה ז

ספק הוא שם ספק אינו שם, ספק חי ספק מת, ספק נכרי ספק ישראל. במשנה ז' פ"ב דשבת כתבתי טעם אמרו התנא תיבת ספק בשני הצדדים, דבאמרו ספק אחד דיינו. והתם בדווקא מתנייא, והכא לרבותא קתני ליה:

ספק נכרי ספק ישראל. בכולהו בבי הקדים צד ההיתר חוץ מזו שהקדים האיסור, וטעמא נ"ל כדי לסמוך עכו"ם למת, לומר דחשוב כמת:

משנה ח

עם התשובה. ארישא נמי קאי, ולפי זה אין אנו צריכים למ"ש הר"ב. והא דהפסיק ביניהם במכפרין אינה קושיא, דהוא משום דלא דמו, דחטאת ואשם הם קרבנות מש"אכ מיתה ויום הכפורים:

משנה ט

האומר אחטא ואשוב. שני פעמים, וה"רב נתן טעם לדבר. אבל באחטא ויום הכפורים מכפר לא תנן ליה אלא פעם אחד, ואפשר דבהא אפילו בפעם אחד אין יום הכפורים מכפר כשחטא על דעת כן, משום דתשובה חמירא מיום הכפורים, דתלויה בר"ת שלה, שהם תענית שק ואפר בכיה הספד (כמ"ש הא"רי והנה הוא בספרי משנת חסידים מפתח הכוונת ס' מועד מסכת התשובה פ"ז בתשובת בועל נדה ע"ש), מש"אכ יום הכפורים שעצומו של יום מכפר בלי טרח:

יומא מתחיל בשין ומסיים בלמד, הרי של נעלך מעל רגלך (שמות ג' ה'), דיום הכפורים אסור בנעילת הסנדל, וזה רומז לשלילת כוחות הגוף כמשא"זל, ודבר זה צריכה ליום הכפורים להדמות למלאכי השרת:

סליק מסכת יומא. כנדגלות איומה:

הן כל איש אשר נברא גוש עפר מלא רמה.

יתחלחל וגם יירא ביום כי שמו יומא: